

Mats Brobak Gresseth

Medias dekning av sportsvasking i fotball

Hvordan brukes Amnesty som kilde i saker om VM i Qatar der sportsvasking er en tolkningsramme?

Bacheloroppgave i Medievitenskap

Veileder: Nina Lager Vestberg

Mai 2023

Mats Brobak Gresseth

Medias dekning av sportsvasking i fotball

Hvordan brukes Amnesty som kilde i saker om VM i Qatar der sportsvasking er en tolkningsramme?

Bacheloroppgave i Medievitenskap
Veileder: Nina Lager Vestberg
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for kunst- og medievitenskap

Kunnskap for en bedre verden

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0 INNLEDNING.....	2
1.1 BAKGRUNN FOR OPPGAVEVALG.....	2
2.0 TEORI.....	2
2.1 SPORTSVASKING.....	3
2.2 KORT OM VM I QATAR.....	3
2.3 MYK MAKT.....	5
2.4 IDRETTSORGANISASJONER OG GLOBAL POLITIKK.....	6
2.5 TEKNOLOGISKE FORUTSETNINGER FOR MEDIEDEKNING UNDER VM I QATAR OG PRESSEFRIHET.....	7
3.0 INNRAMMINGSANALYSE AV MEDIAS DEKNING AV VM I QATAR.....	8
3.1 METODE.....	9
4.0 KORT OM DE UTVALGTE NYHETSMEDIENE.....	10
4.1 AL JAZEERA.....	10
4.2 NRK.....	11
4.3 BBC.....	12
5.0 RESULTATER.....	12
5.1 MENNESKELIGE INTERESSER RAMMEN.....	14
5.2 OFFER RAMMEN.....	14
5.3 MENNESKERETTIGHETS RAMMEN.....	15
5.4 ANDRE GJELDENE NYHETS RAMMER.....	15
6.0 HVORDAN BRUKES AMNESTY SOM KILDE I SAKER OM VM I QATAR DER SPORTSVASKING ER EN TOLKNINGSRAMME?.....	16
7.0 REFERANSELISTE.....	19

1.0 INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN FOR OPPGAVEVALG

Sportsvasking i fotballverden har vært et tema over en lengre periode, og blir hyppig diskutert i ulike medier. Bakgrunnen for oppgavevalget er først og fremst min egen interesse, samt at det er høyst relevant i forhold til hendelser i løpet av den siste tiden, spesielt med tanke på det nylige verdensmesterskapet i fotball, som ble avholdt i Qatar, hvor det har blitt avdekket systematiske menneskerettighetsbrudd og korrupsjon, slik som forbud mot homofili, utnyttelse av migrantarbeidere som har ført til dødsfall, mangel på pressefrihet og rettigheter for kvinner. I tillegg til dette er det stadig kontroverser angående oppkjøp av fotballklubber, hvor statseide selskap fra land med rykte på seg for å være diskriminerende og bryte menneskerettigheter, kjøper seg inn i klubber som eksempelvis Paris Saint Germain, Manchester City og Newcastle, som har eiere fra henholdsvis Qatar, De Forente Arabiske Emirater og Saudi Arabia, for å opparbeide seg et bedre rykte og få fokus bort fra ting de ikke ønsker å bli assosiert med, ved å oppnå suksess i fotballverden.

Denne oppgaven vil ta for seg medias dekning av sportsvasking innen fotballen, med spesielt fokus på mesterskapet i Qatar, og gå nærmere inn på hvordan ulike nyhetsmedia fra forskjellige land omtaler temaet, for å se hvilke forskjeller eller likheter som finnes i tilknytning til det. Jeg har valgt å se på bruken av Amnesty International som kilde hos samtlige av de utvalgte nyhetsmediene, og på bakgrunn av dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling: Hvordan brukes Amnesty som kilde i saker om VM i Qatar der sportsvasking er en tolkningsramme?

2.0 TEORI

Denne delen av oppgaven vil ta for seg noen sentrale begreper i forbindelse med sportsvasking i fotballen. Jeg vil definere begreper som sportsvasking og myk makt, i tillegg til å forklare litt kort om VM i Qatar og hvorfor det er kontroversielt, samt hvordan en idrettsorganisasjon som FIFA stiller seg til situasjonen rundt mesterskapet.

2.1 SPORTSVASKING

Begrepet sportsvasking har sin opprinnelse fra det liknende begrepet hvitvasking (Fruh, Archer & Wojtowicz, 2022). Det snakkes ofte om hvitvasking av penger, hvor formålet er å få ulovlig tjente penger til å se ut som de er tjent på lovlig vis, ved å for eksempel putte pengene som er tjent på ulovlig vis inn i en lovlig bedrift. Forskjellen på hvitvasking og sportsvasking er at det ikke nødvendigvis er kun pengene, men også omdømmet til den gjeldene aktøren, som skal vaskes. Ettersom sport, og spesielt fotball som denne oppgaven vil ta for seg, får mye oppmerksomhet i media og seere på kampene, gir det en mulighet for investorer til å få oppmerksomheten over på sportslige prestasjoner i stedet for andre ting de ønsker å ikke bli assosiert med.

Som nevnt innledningsvis er det nylig avholdte fotballverdensmesterskapet i Qatar, samt oppkjøp av fotballklubber som Manchester City, Newcastle og Paris Saint Germain, eksempler på hvordan sportsvasking fungerer i dag. Ved å avholde store mesterskap slik som et fotball-VM, når man et ekstremt stort publikum og får muligheten til å vise frem flotte stadioner hvor fotball på det aller høyeste nivået blir spilt og verdensstjerner er involvert, som igjen får søkelyset på de sportslige prestasjonene, i stedet for det som foregår bak fasaden (Søyland, 2020). Det samme gjelder med tanke på eierskap av fotballklubber. Disse klubbene har som regel en lojal fanskare som er opptatt av at klubben i deres hjerte skal gjøre det bra på det sportslige plan, og dersom resultatene går riktig vei, er det vanskelig å tenke seg til at det er eierskapet som er hovedfokus. Et eksempel som viser til lojaliteten supportere har til klubben sin, er da det før en fotballkamp mellom Chelsea og Burnley ble avholdt ett minutt applaus for Ukraina etter Russlands angrep på dem. Underveis i denne applausen kunne man høre Chelseas supportere synge navnet til sin Russiske eier, Roman Abramovich, for å vise støtte til ham (Fruh, Archer & Wojtowicz, 2022).

2.2 KORT OM VM I QATAR

Som nevnt i avsnittet ovenfor, ble det nylig avholdt et verdensmesterskap i fotball i Qatar, som gikk fra 20. november til 18. desember 2022. Dette er høyst relevant ettersom det er det nyeste og kanskje klareste eksempelet på sportsvasking i løpet av de siste årene. Fotball VM i Qatar har vært mye omdiskutert helt siden de ble tildelt mesterskapet tilbake i 2010 (Amnesty International, 2023), blant annet på grunn av landets manglende fasiliteter til å arrangere et så stort mesterskap. Qatar består av en befolkning på omkring 2,6 millioner, hvorav 90% er

migrantarbeidere uten statsborgerskap (Amnesty International, 2023), og de har vært avhengig av dem for å blant annet kunne bygge stadioner, hoteller og veier, ettersom de ikke hadde i nærheten av nok kapasitet da de ble tildelt VM i 2010. Det er ikke noe nytt at Qatar i stor grad benytter seg av migrantarbeidere i bygg og anleggs-bransjen, da dette også var tilfellet før de ble tildelt VM, og det er heller ikke nytt at store sportsarrangementer som VM og OL fungerer som katalysatorer for utbygging av infrastruktur hos vertsnasjonen. Det som dog er grunnen til at det er kontroversielt er behandlingen av disse migrantarbeiderne under arbeidet og deres manglende rettigheter, som jeg vil gå nærmere inn på i påfølgende avsnitt.

Behandlingen av migrantarbeiderne og deres rettigheter er noe av det som har blitt omtalt mest i forkant av mesterskapet, da det har forekommet bevis som et mesterskap arrangert av FIFA gjerne skulle sett seg foruten. Noen av eksemplene er dårlige boforhold, lønn som ikke er blitt betalt, lange arbeidsdager i farlige arbeidsforhold og ekstrem varme (Amnesty International, 2023). VM-komiteen viser til 3 dødsfall som er knyttet til arbeidet med mesterskapet, det som dog er interessant er at Qatar selv viser til 15000 dødsfall i denne perioden (Amnesty International, 2023), og ifølge etterforskning fra Amnesty International er det omtrent 70% av disse sakene som er registrert som hjertestans, akutt pustesvikt eller ukjent dødsårsak, noe som tyder på mangelfull etterforskning, da dette ikke sier noe som dødsårsak, kun at de døde (Amnesty International, 2023).

Et av de mest utfordrende temaene i tilknytning til migrantarbeiderne er Kafala systemet. Dette er et system hvor migrantarbeiderne er avhengig av en sponsor som sørger for arbeidstillatelse og oppholdstillatelse, noe som etter hvert fører til en skjev maktbalanse mellom arbeidsgiver og arbeider (Amnesty International, 2023). Det er ikke uvanlig at arbeidsgiver kan inndra pass, bestemme om man kan skifte jobb og holde igjen lønnsutbetalinger. Et eksempel kan man se på i tilknytning til arbeidet med stadionen Al-Bayt Stadium, hvor Amnesty International i 2020 avdekket at omtrent 100 migrantarbeidere gikk opptil 7 måneder uten å motta lønn (Amnesty International, 2023). I 2020 ble dog deler av Kafala systemet tilsynelatende avskaffet, noe som skulle innebære at migrantarbeidere kunne skifte jobb uten arbeidsgiver sin tillatelse og en minstelønn på 1000 Qatarsk Rijal (Søyland og Moriconi, 2022), men selv om deler av Kafala systemet er avskaffet på papiret, gjenstår fortsatt deler av det. Blant annet er fortsatt migrantarbeidere avhengig av arbeidsgiver for å søke, fornye eller kansellere arbeidstillatelse og oppholdstillatelse, og arbeidsgiver kan anmelde den ansatte dersom den prøver å komme seg bort fra jobben, som kan straffes med

fengsel (Amnesty International, 2023). I tillegg er migrantarbeidere ofte avhengig av arbeidsgiveren for å få tilgang på bolig og mat, og inndragelse av pass er også fortsatt et gjeldende tema (Amnesty International, 2023).

I tillegg er det mangel på grunnleggende rettigheter i Qatar for kvinner og homofile. Det er blant annet forbudt med homofili i landet, og selv om FIFA og Qatar selv konkretiserte at alle ville være velkomne til mesterskapet, kunne man gang på gang se bilder av folk som ble nektet adgang til stadioner når de prøvde å ta med seg ting som regnbueflagg eller klær med spesifikke motto i tilknytning til LHBT-personers rettigheter. Et eksempel på dette var når den profilerte Amerikanske fotballjournalisten Grant Wahl ble nektet adgang til kampen mellom USA og Wales, da han hadde på seg en regnbuefarget t-skjorte. Ifølge straffelovens artikkel 285 i Qatar, kan homofili straffes med opptil 7 års fengsel (Smallens, 2021), og Human Rights Watch har avdekket at Qatarske myndigheter overvåker og arresterer personer på bakgrunn av deres søkehistorikk på internett (Smallens, 2021).

2.3 MYK MAKT

Begrepet mykt makt ble opprinnelig tatt i bruk av den Amerikanske statsviteren Joseph Samuel Nye Jr, og han beskriver det som evnen et land har til å få andre land til å ville det man selv vil (Søyland og Moriconi, 2022). «Qatar's multi-actors sports strategy: Diplomacy, critics and legitimisation» tar for seg 4 ulike måter Qatar bruker myk makt til å få økt oppmerksomhet og til å komme seg frem på sportsmarkedet. Disse er de følgende: 1) arrangere internasjonale sportsarrangementer og bygge moderne sportsfasiliteter; 2) investere i globale idretter og skaffe globale TV rettigheter med promotering av sportsinitiativer som sportsintegritet; 3) promotering av Qatarsk suksess på det høyeste nivå og 4) få kjente idrettsstjerner til å snakke positivt om Qatar sitt politiske regime og samfunn offentlig (Søyland og Moriconi, 2022).

Hvis vi tar førstnevnte eksempel, kan man si at en slik strategi som tar i bruk myk makt for å oppnå et bedre rykte internasjonalt, også kan bidra til at det kommer uønsket oppmerksomhet på andre ting, slik som menneskerettighetsbrudd i Qatar. Det som dog er et gjentagende tilfelle, er at det rettes kritikk på disse tingene i forkant av mesterskap, men så fort det starter eller er over, skiftes fokus på de sportslige prestasjonene, og det blir mindre fokus på det som har skjedd rundt mesterskapet (Søyland og Moriconi, 2022). Dette er det nylige mesterskapet i

Qatar et godt eksempel på, da det i forkant og underveis i mesterskapet var flust av saker som kritiserte det Qatarske regimet og situasjonen rundt menneskerettigheter og migrantarbeid, mens nå i ettertid av VM, er det knapt nyhetsartikler som blir skrevet omkring dette.

Eksempel nummer 4 ovenfor, er et annet eksempel på hvordan Qatar bruker myk makt for å tiltrekke seg oppmerksomhet. Store idrettsstjerner blir stadig intervjuet om landet, hvor de utelukkende prater positivt rundt det. Fellesnevneren for mange av disse er at de enten har spilt fotball/vært trener for et lag i Qatar, eller at de er offisielle VM ambassadører for FIFA, der de fronter vertsnasjonen på best mulig måte (Søyland og Moriconi, 2022). Noen av disse er blant annet tidligere verdensstjerner som Xavi Hernandez, Wesley Sneijder, Pep Guardiola, Samuel Eto' o og Cafu (Søyland og Moriconi, 2022), og de fleste uttalelsene er utelukkende positive. Blant annet ble Xavi Hernandez, som er tidligere spiller for Barcelona og nå trener for dem, sitert på følgende: «Det kommer til å bli et historisk VM, uten tvil. Folk kommer til å bli overrasket over hvordan landet er. Generelt er det mye fordommer og ubegrunnet kritikk. Qatar har alt; det er et lite, gjestfritt og generøst land (Søyland og Moriconi, 2022). Et annet eksempel er Wesley Sneijder, tidligere nederlandsk landslagsspiller og Real Madrid spiller. Han ble intervjuet og svarte følgende: «Fra øyeblikket jeg ankom har jeg vært veldig imponert. Jeg hadde allerede blitt fortalt historier fra folk som har spilt her eller spiller her fortsatt. De har fortalt meg mye om Qatar, og siden første dag har jeg vært imponert (Søyland og Moriconi, 2022).

Grunnen til at begrepet om myk makt er relevant til denne oppgaven er først og fremst på grunn av det første eksemplet ovenfor, det å arrangere internasjonale sportsarrangementer og bygge moderne sportsfasiliteter. Fotball VM i Qatar må sies å være et prakt eksempel på hvordan dette fungerer, da det i forkant og delvis underveis i mesterskapet var et ekstremt fokus på menneskerettighetssituasjonen rundt spesielt migrantarbeidere og homofile, hvor det ble dekket i alle mulige nyhetsmedia verden rundt, men i ettertid har det vært en dalende kurve på den fronten, og fokuset er heller blitt skiftet mot prestasjonene til spesielt Argentina og deres kaptein Lionel Messi, som gikk seirende ut av mesterskapet.

2.4 IDRETTSORGANISASJONER OG GLOBAL POLITIKK

Man hører ofte om at idrett og politikk ikke skal blandes, likevel er det utallige eksempler på at dette er tilfellet. For eksempel kan man se tilbake på OL i 1936, da Nazi-Tyskland ble

tildelt mesterskapet for å fremme sine propagandaformål, eller ved Aserbajdsjans tilbud til Formel 1 i 2017 om å arrangere løp for å bedre andre lands syn på landet, og oppnå utenlandsk kapital (Næss, 2019). Dette er to klare eksempler på forsøk på sportsvasking, og det har vært et gjentagende tema helt frem til i dag, hvor det siste store eksempelet er FIFA sin tildeling av fotball VM i Qatar. Til nå har vi sett på kontroversene som har blitt belyst i forhold til mesterskapet, samt hvordan Qatar benytter ulike former for myk makt til å oppnå det de vil, men hvor er FIFA opp i alt dette?

Da VM ble tildelt Qatar i 2010 var det en rekke med problemer som måtte besvares og gjøre rede for, og som nevnt i avsnittene ovenfor var både korrupsjon og menneskerettighetsbrudd tema som hyppig ble diskutert. For det første hadde ikke Qatar signert sentrale menneskerettighetstraktater (Næss, 2019), og i ettertid har det som nevnt blitt avdekket utallige menneskerettighetsbrudd, hvor FIFA ikke nødvendigvis likte situasjonen, men la ansvaret over på Qatar og i all hovedsak sa at det var deres utfordring, og ikke FIFAs (Næss, 2019). Med tanke på korrupsjonsanklagene som skjedde i forkant av VM, kan man si at det er hold i ryktene, da 16 av de 22 som bestemte at mesterskapet skulle tildeles Qatar, enten ble fengslet, siktet, eller suspendert i forbindelse med dette (Strøm og Christiansen, 2022).

2.5 TEKNOLOGISKE FORUTSETNINGER FOR MEDIEDEKNING UNDER VM I QATAR OG PRESSEFRIHET

Som nevnt tidligere i oppgaven fungerer ofte store sportsarrangementer som et VM ofte som katalysator for utbygging av infrastruktur hos vertsnasjonen, enten det er stadioner eller veier som bygges. Men slike mesterskap er også ofte med på å bidra til medieinnovasjon. Som eksempel kan man for eksempel se på OL i Berlin i 1936, da Leni Riefenstahls brukte fotografgroper for å filme nedenfra og opp, eller i fotball VM i Frankrike i 1998, da Reuters innførte heldigital fotografisk dekning av mesterskapet. VM i Qatar i 2022 var heller ikke noe unntak, da det ble tatt i bruk nyskapende teknologier, som jeg nå vil gå nærmere inn på nå.

VM i Qatar var et svært teknologisk avansert arrangement, og det tok i bruk teknologi som bidro til å gjøre mesterskapet svært tilgjengelig og engasjerende for hele verdens seere, og det startet allerede i 2015 gjennom YouTube kanalen «Road to 2022» (Iyer, Pavlik og Jin, 2022), hvor det ble tatt i bruk VR (Virtual Reality) teknologi som simulerte hvordan en kampdag under mesterskapet ville være. Dette gjaldt Lusail Stadium, Al Janoub Stadium, Education

City Stadium og Ahmad Bin Ali Stadium (Iyer, Pavlik og Jin, 2022), hvor man får et virtuelt bilde på hvordan det vil se ut fra man kommer på stadion, går inn gjennom sikkerhetskontrollen, samt hvordan det vil være på tribunen under kampen. For å ta førstnevnte stadion som eksempel kan man fortsatt se det via YouTube kanalen Qatar2022 på denne lenken: <https://www.youtube.com/watch?v=tWYC0BZDCAA> (Qatar2022, 2018).

Under VM i Qatar ble det i tillegg til VR teknologi også tatt i bruk AR (Augmented Reality) teknologi. Med hjelp av FIFA sin app, FIFA+, kunne tilskuere på stadion benytte denne appen til å skanne banen med mobilkameraet sitt, for så å få direkte statistikk til enhver tid. Dette førte til at man kunne følge kampen på mobilen og se hvor ballen eller spillerne befant seg, og ved å for eksempel ved å trykke på en enkelt spiller, fikk man opp direkte statistikk, slik som spillerens fart, antall pasninger og skudd og varmekart for å følge hvor spilleren hadde beveget seg mest i løpet av kampen.

For å kunne ta i bruk disse teknologiene var også stadionene avhengig å ha et nettverk som kunne tåle dette, dermed ble bruken av 5G teknologi en viktig faktor for å få det til å fungere best mulig. Alle disse verktøyene bidro til at VM i Qatar ble en engasjerende opplevelse for seerne og for mediedekningen, og det kan sies å ha satt en ny standard med tanke på bruken av teknologi for kommende idrettsarrangementer.

Selv om det ble tatt i bruk og innført nyskapende teknologi med tanke på mediedekning, var det ikke kun det teknologiske som ble tema for media under mesterskapet. Før mesterskapet hadde det blitt lovet større pressefrihet i Qatar, men kun 5 dager før VM ble sparket i gang ble den danske reporteren Rasmus Tantholdt vitne til at dette ikke var tilfellet (Gamlem, 2022). Tantholdt rapporterte live for dansk Tv2 fra Qatar på en offentlig plass, da det ankom Qatarske vakter som fortalte dem at de måtte stoppe filmingen, og truet med å knuse kameraet hvis de ikke hørte etter (Gamlem, 2022).

3.0 INNRAMMINGSANALYSE AV MEDIAS DEKNING AV VM I QATAR

Denne delen av oppgaven vil være en innrammingsanalyse av ulike medias dekning av VM i Qatar, og deres bruk av Amnesty International som kilde i artiklene. Nyhetsmediene som skal analyseres er NRK, BBC og Al Jazeera, og gjennom disse nyhetsmediene har jeg valgt å se på bruken av Amnesty International i nyhetsartiklene deres, både med tanke på antall saker og

hva slags tema som dekkes. Grunnen til at jeg har valgt å se på hvordan de benytter seg av Amnesty International i nyhetssakene sine er på grunn av at de er en menneskerettighetsorganisasjon som har dekket arbeidet med mesterskapet i Qatar i stor grad helt siden det ble tildelt, dermed er det interessant å følge i hvor stor grad og hvilke type saker de valgte nyhetsmediene benytter seg av informasjonen fra Amnesty sine rapporter og uttalelser fra personer tilknyttet organisasjonen. Metoden som er tatt i bruk for å få tak i resultatene er som nevnt ovenfor gjort gjennom en innrammingsanalyse, i form av søk i søkemotoren på nettsidene til BBC, NRK og Al Jazeera, og søkeordene som er brukt er «World cup Qatar Amnesty» på BBC og Al Jazeera, og «VM Qatar Amnesty» på NRK. For å avgrense søket er det de første 100 sakene på hver av søkemotorene som er blitt undersøkt. Funnene som er gjort på Al Jazeera stammer fra deres engelske versjon, da det ville vært for unøyaktig å bruke en oversettelsesfunksjon slik som Google Translate for å oversette deres originale arabiske versjon til norsk eller engelsk. Videre i oppgaven vil jeg omtale Al Jazeera som Al Jazeera Engelsk.

3.1 METODE

Erving Goffman er ofte den som blir kreditert som den som fant på begrepet om rammeteori, etter han ga ut boken «Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience» i 1974 (Kitzinger, 2007). Han bruker begrepet om rammer til å beskrive sosiale interaksjoner og hverdagslige kognitive strukturer, og det refererer til systemer av klassifikasjon som gir oss mulighet til å lokalisere, oppfatte, identifisere og merke diverse fenomener vi møter på i løpet av livet (Kitzinger, 2007). I medieforskning brukes innrammingsanalyse til å undersøke hvordan mediene «rammer» inn ulike hendelser og hvordan de blir fremstilt i nyhetssakene, og tidligere forskning viser til at det er 5 rammer som er går igjen i mediene, som er følgende: Ansvarliggjøring, konflikt, menneskelige interesser, økonomiske konsekvenser og moral (Semetko og Valkenburg, 2000).

En nyhetssak kan tolkes på ulike måter, som ofte avhenger av hvilken vei nyhetsmediet velger å gå, og det finnes 2 forskjellige metoder å kategorisere en nyhetsramme på, som er episodisk og tematisk. En episodisk nyhetsramme har fokus på selve hendelsen som har skjedd og som representeres i saken, og fokuserer på den eksakte hendelsen, men ikke hva som har ført til at det skjedde (Indergaard, 2013). En tematisk nyhetsramme har mer fokus på å fremstille saken

i lys av et tema, og tar ofte for seg saken mer i dybden, og undersøker hva som kunne ha forårsaket hendelsen (Indergaard, 2013).

Nyhetsrammen danner også et grunnlag for tolkning av en sak. Den kan legge vekt på enkelte deler av en artikkel, som kan bidra til å forme leserens tolkning av saken (Indergaard, 2013), og dermed skaper leseren seg en tolkningsramme. En tolkningsramme er basert på antagelsen om hvordan et tema blir lagt frem i en nyhetsartikkel, og hvordan det kan påvirke hvordan leseren tolker og forstår saken (Indergaard, 2013). Et godt eksempel på dette kommer frem i «Rammene i Nyhetene: En triangulering av kvantitativ- og kvalitativ studie av nyhetsrammene på forsiden i Aftenposten, VG og Adresseavisen, i forbindelse med terrorangrepet 22. juli 2011», hvor Indergaard bruker terrorangrepet som skjedde 22. juli 2011 til å beskrive hvilken effekt tolkningsrammer har, med at dersom statsministeren hadde sagt at det mest sannsynlig var muslimske ekstremister som sto bak terrorangrepet, ville tolkningsrammen folk skapte seg vært helt annerledes enn da man fikk bekreftet av det var en etnisk norsk mann som Anders Behring Breivik som sto bak angrepet (Indergaard, 2013).

4.0 KORT OM DE UTVALGTE NYHETSMEDIENE

4.1 AL JAZEERA

Før vi går videre med resultatene fra analysen, er det nødvendig å få et overblikk av hva Al Jazeera faktisk er. Al Jazeera er et arabisk mediehus med hovedkvarter i Doha, som er hovedstaden i Qatar. De ble opprettet i 1996, ved hjelp av den Qatarske emiren, Sheikh Hamad bin Khalifa Al Thani, da han bidro med det som skulle være et lån til Al Jazeera på 137 millioner dollar (Samuel-Azran, Assaf, Salem, Wahabe og Halabi, 2016) for å starte opp bedriften. Målet den gang var at de skulle klare å betale tilbake lånet til emiren og bli et uavhengig mediehus fra og med 2001, men da de ikke oppnådde dette, utvidet emiren lånet på ubestemt tid (Samuel-Azran, Assaf, Salem, Wahabe og Halabi, 2016), noe som har sådd tvil om Al Jazeeras troverdighet. Emiren påstår at journalistene som jobber for Al Jazeera er folk som er utdannet i den vestlige verden, med kompetanse fra mediehus som BBC og CNN, likevel er det gjentagende tilfeller hvor det er mangelfull dekning av situasjonen rundt menneskerettigheter og migrantarbeidere i Qatar, da dette er et tema som blir hyppig diskutert i vestlige nyhetsmedier, men ikke i Al Jazeera (Samuel-Azran, Assaf, Salem, Wahabe og Halabi, 2016). Sheikh Hamad bin Khalifa Al Thani blir anklaget for å bruke Al Jazeera for et

slags dobbeltspill for Qatar, for å opprettholde diplomatiske og økonomiske bånd til vesten, samtidig som de kritiserer de samme vestlige landene gjennom Al Jazeera (Samuel-Azran, Assaf, Salem, Wahabe og Halabi, 2016).

Som nevnt ovenfor er det 2 forskjellige varianter av Al Jazeera, som er den arabiske og den engelske. Al Jazeera Engelsk ble lansert den 16. februar 2003, da krigen i Irak brøt ut for fullt, og grunnen til at denne versjonen av Al Jazeera ble lansert var for å bidra med nyheter om krigen fra et ikke-vestlig perspektiv, til engelsktalende land (Samuel-Azran, Assaf, Salem, Wahabe og Halabi, 2016). Selv om begge avisene er Al Jazeera, er det tydelige skiller mellom de to versjonene, da de fleste komparative studier av disse nyhetsmediene viser til at Al Jazeera Engelsk ofte har et mer nøytralt syn på politiske hendelser, der Al Jazeera Arabisk er mer aggressive i sine nyhetssaker, spesielt med tanke på saker som omhandler USA (Samuel-Azran, Assaf, Salem, Wahabe og Halabi, 2016).

Tidligere var det også en Amerikansk versjon av Al Jazeera, og denne ble lansert 20. august 2013, da Al Jazeera kjøpte opp den tidligere visepresidenten Al Gore's Current TV, for å få tilgang til deres 50 millioner seere i USA (Samuel-Azran, Assaf, Salem, Wahabe og Halabi, 2016). Dette var Al Jazeeras forsøk på å komme seg på det amerikanske markedet, da de opprinnelig ikke fikk tilgang. Dog ble ikke dette noe langvarig prosjekt, da de ble nødt til å legge ned 12. april 2016 (Samuel-Azran, Assaf, Salem, Wahabe og Halabi, 2016, dermed er ikke den amerikanske versjonen av Al Jazeera relevant med tanke på denne oppgaven videre, men det er fortsatt interessant å se på hvordan de forsøkte å komme seg inn på det amerikanske markedet og spre sine nyheter.

4.2 NRK

NRK, eller Norsk Rikskringkasting, er Norges første allmenkringkaster, og de startet opp i 1933 etter at stortinget bestemte at all Norsk kringkasting skulle samles på en statlig eid kanal (Fordal, 2022). Fra de startet opp og frem til starten av 1980-tallet, hadde NRK monopol på både radio og TV sendinger, og gjennom årene har de utviklet seg til å være ett av Norges aller største mediehus. Til og med 2019 ble NRK finansiert gjennom en egen kringkastingsavgift, der samtlige som eier en TV i Norge var nødt til å betale denne avgiften. Fra og med 2020 ble dette derimot endret til at NRK skulle finansieres gjennom statsbudsjettet, og det ble opprettet en egen NRK skatt, hvor alle som har over en viss inntekt

må betale en sum til NRK (Fordal, 2022). I og med at NRK er en offentlig finansiert kringkaster er de forpliktet til å gi en nøytral dekning av nyheter, og det er stortinget som styrer rammene for NRK sitt oppdrag, blant annet ved hjelp av NRK plakaten (Fordal, 2022), som blant annet tar for seg tema som; 1. Allmenn tilgjengelighet, 2. Norsk språk, identitet og kultur, 3. Høy kvalitet, mangfold og nyskaping, 4. ikke-kommersielt allmennkringkastingstilbud, 5. Attraktivt innholdstilbud på internett, mobil-TV mv (NRK, 2023).

4.3 BBC

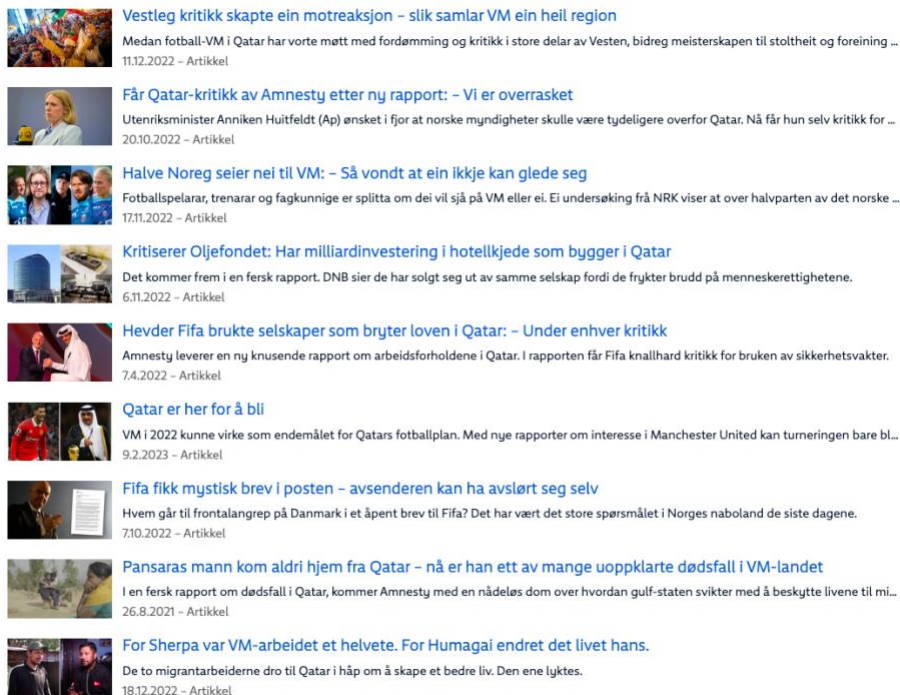
BBC (British Broadcasting Corporation) ble opprettet i 1922, og er en britisk allmenn kringkastingskanal. I likhet med NRK er de også offentlig finansiert selskap, hvor den britiske husholdningen betaler en årlig TV lisens (UK Parliament, 2022). Reglene som BBC forholder seg til, er styrt av «The Royal Charter», som viser til målene som BBC skal strekke seg etter. Disse er følgende; 1. Å gi upartiske upartiske nyheter og informasjon som hjelper folk med å forstå og engasjere seg med verden rundt dem, 2. Å støtte læring for folk i alle aldre, 3. Å vise den mest kreative, høyeste kvaliteten og distinktive produksjonen og tjenester, 4. Å gjenspeile, representere og tjenestegjøre de mangfoldige samfunnene i hele Storbritannia og støtte den kreative økonomien i hele Storbritannia, og 5. Å gjenspeile Storbritannia, dens kultur og verdier til resten av verden (UK Parliament, 2022).

5.0 RESULTATER

Som resultat av analysen har det kommet frem noen tydelig trekk som går igjen, og det er spesielt 2 rammer som blir dekket i størst grad; Offer rammen og menneskerettighetsrammen. Førstnevnte omhandler saker om migrantarbeidere i Qatar og deres situasjon, mens sistnevnte tar for seg situasjonen rundt LHBTQ+ personer. De neste avsnittene vil ta for seg dette i større grad.

På figur 1 nedenfor vises de umiddelbare resultatene på NRK som dukket opp etter å ha brukt søkeordene «VM Qatar Amnesty», mens på figur 2 kan man se de første resultatene som kom opp på Al Jazeera Engelsk ved å søke på «World Cup Qatar Amnesty». Etter å ha undersøkt NRK, BBC og Al Jazeera Engelsk er det, som nevnt ovenfor, noen klare nyhetsrammer som går igjen, og jeg vil nå gå nærmere inn på funnene som er blitt gjort.

Figur 1. Side 1 på NRK.

Qatar rejects Amnesty report on 'unexplained' labourer deaths

Qatar has rejected an Amnesty International report in which the rights group calls on the 2022 World Cup host to do more to investigate worker deaths, alleging that a string of labourer...

26 Aug 2021

Why are football teams protesting against Qatar 2022 World Cup?

Last week, Amnesty International sent a letter to FIFA President Gianni Infantino, calling on world football's governing body to use its leverage with the Qatari authorities to help end the...

28 Mar 2021

Qatar official slams 'hypocrisy' of World Cup criticism

Qatar is the first country in the Middle East to host the football World Cup but it has faced a wave of criticism since it was awarded the tournament in 2010. In particular, its treatment of...

4 Nov 2022

Figur 2. Side 1 på Al Jazeera Engelsk.

5.1 MENNESKELIGE INTERESSER RAMMEN

I og med at Amnesty International er en menneskerettighetsorganisasjon er det naturlig at de søkene som dukket opp er tett knyttet til situasjonen rundt menneskerettigheter i Qatar. Hos samtlige av nettavisene som ble undersøkt, var dette det mest omgående temaet, hvor NRK, BBC og Al Jazeera Engelsk alle har omtalt menneskerettighetssituasjonen i Qatar på en eller annen måte, dog er det visse tema som blir dekket mer av noen enn av andre, som jeg vil komme nærmere inn på etter hvert.

I søkemotorene til de utvalgte nyhetsmediene ble det som nevnt gjort en god del funn i forbindelse med Amnesty og situasjonen rundt menneskerettigheter i Qatar, hvor de mest gjentakende temaene tok for seg situasjonen rundt migrantarbeidere og LHBTQ+ personer. Jeg vil forklare funnene som er gjort rundt disse temaene i de påfølgende avsnittene.

5.2 OFFER RAMMEN

Den klart mest dominerende nyhetsrammen som ble dekket av NRK, BBC og Al Jazeera Engelsk var situasjonen rundt migrantarbeidere i Qatar og hvordan de er et offer for utnyttelse og manglende rettigheter. De fleste av sakene i denne rammen omhandler det at migrantarbeidere jobber under umenneskelige forhold, som at de må jobbe midt på dagen da det er som varmest, så og si uten pauser, i tillegg til at arbeidsgiver ofte ikke utbetaler lønn på tide, eller i det hele tatt. Samtlige av nettavisene bruker da tall fra Amnesty International og uttalelser fra personer tilknyttet organisasjonen, til å belyse problemet. I tillegg har spesielt NRK gjort flere intervjuer av personer som har jobbet som migrantarbeidere i Qatar, der de forteller om ulike opplevelser knyttet til deres tid som arbeider i landet. Hos BBC og Al Jazeera Engelsk ble det dog ikke gjort noen funn tilknyttet dette.

I søkene på NRK, BBC og Al Jazeera Engelsk var et gjentakende tema arbeidslivsreformer for migrantarbeidere, hvor det i størst grad var Al Jazeera Engelsk som sto for dette. De bruker i stor grad Amnesty International sine uttalelser da de forsøkte å legge press på Qatar for å få innført grunnleggende arbeidslover og et kompensasjonsfond for migrantarbeiderne, men det er også en del artikler hvor Qatar slår tilbake på påstander angående dårlige forhold og dødstall. I tillegg anerkjenner de i visse artikler at det er problemer som de er klare over, og er villige til å gjøre noe med, så alt i alt er det en miks av at det er mangelfulle arbeidslivsreformer, at de mener at reformene er greie og at de anerkjenner at det er ting som må gjøres med dette. I BBC sine artikler er hovedtemaet derimot at det fortsatt ikke er innført

grunnleggende arbeidslivsreformer for migrantarbeiderne, og de bruker både tall og uttalelser fra Amnesty International for å belyse dette.

Jeg nevnte ovenfor at det i Al Jazeera blir slått tilbake på påstander om dårlige forhold og dødsfall blant migrantarbeidere, og dette er også en ting som går igjen i deres artikler. Det er en god del saker hvor Qatar og Emiren Sheikh Hamad bin Khalifa Al Thani slår tilbake mot kritikk fra vesten, blant annet fra den norske fotballpresidenten Lise Klaveness, da de mener de blir utsatt for en svertekampanje som ingen annen vertsnasjon har blitt utsatt for tidligere.

5.3 MENNESKERETTIGHETSRAMMEN

Dekningen av LHBTQ+ (Lesbiske, homofile, bifile, trans og queer) personer rundt mesterskapet i Qatar er det kun NRK og BBC som står for, da det ikke ble gjort noen funn hos Al Jazeera Engelsk som omhandlet dette. Av NRK og BBC er det førstnevnte som dekker denne rammen i høyst grad, da mye omhandler den homofile kvinnelige fotballpresidenten Lise Klaveness. Det som går igjen under denne rammen er NFF og Klaveness sin oppgitthet over FIFA og Qatar på grunn av manglende tiltak for å sikre LHBTQ+ personers trygghet under mesterskapet, og de henviser ofte til Amnesty International når de snakker om hvor straffbart det kan være å komme som homofil til Qatar, da dette kan straffes med 7 års fengsel. BBC skriver ikke like mye om dette som NRK, men de skriver litt om det å ikke seg regnbuefargede klær på tribunen, da det var flere tilfeller under mesterskapet at publikumsdeltakere enten ble nektet adgang til stadion eller at de ble bedt om å ta av seg disse klesplaggene for å få komme inn.

Både NRK og BBC har også skrevet en artikkel om LHBTQ+ aktivisten Peter Tatchell, som hevder han ble arrestert og løslatt på samme dag etter å ha demonstrert utenfor nasjonalmuseet i Doha, med en t-skjorte hvor det sto skrevet «QatarAntiGay».

5.4 ANDRE GJENTAGENDE NYHETSRAMMER

En annen gjentagende nyhetsramme, som spesielt gjelder for NRK, er deres dekning av fengslinger av ulike Qatar-kritikere i forhold til de andre avisene. Hverken hos BBC eller noen av Al Jazeeras versjoner fant jeg noe om dette, mens hos NRK var det en god del. De dekker både utenlandske og norske journalister og kritikere, som har blitt fengslet i Qatar på

grunn av deres kritikk av regimet, og de har hyppig intervjuet personer knyttet til Amnesty for å få deres meninger rundt tema.

Noe annet som er interessant er forskjellen av dekningen rundt det sportslige i mesterskapet. Da funnene som er gjort hos NRK stort sett handler om situasjonen rundt menneskerettighetssituasjonen i Qatar, fant jeg en god del som omhandlet VM på et sportslig plan, både hos BBC og Al Jazeera Engelsk. Med tanke på at både England og Wales, samt land som Qatar, Saudi Arabia og Marokko deltok i VM, noe Norge ikke gjorde, er det kanskje som forventet, men det er likevel noe som er verdt å notere seg, da jeg fant klart flest saker som omhandlet situasjonen rundt menneskerettigheter og Amnesty hos NRK enn i forhold til hva de andre nevnte nyhetsmediene hadde.

Det er også vært å merke seg at situasjonen rundt kvinners rettigheter i Qatar ikke blir dekket i noen grad gjennom de første 100 sakene på noen av søkemotorene til NRK, BBC og Al Jazeera. Som nevnt tidligere ble det gjort mange funn vedrørende menneskerettighetene til migrantarbeidere og LHBTQ+ personer, men ikke noe om situasjonen rundt kvinner i Qatar, noe som er oppsiktsvekkende med tanke på at det er et stadig problem rundt diskriminering og manglende rettigheter for kvinner i landet.

6.0 HVORDAN BRUKES AMNESTY SOM KILDE I SAKER OM VM I QATAR DER SPORTSVASKING ER EN TOLKNINGSRAMME?

Denne oppgaven har undersøkt hvordan Amnesty International blir brukt som kilde i nyhetsartikler fra NRK, BBC og Al Jazeera Engelsk, med spesielt fokus på det nylige fotball VM i Qatar. I resultatene av innrammingsanalysen har det vist seg at det er tydelige rammer som går igjen i nyhetsartiklene som omhandler VM i Qatar og Amnesty, som er menneskelige interesser rammen, offer rammen og menneskerettighetsrammen. Tidligere i oppgaven ble det nevnt at det er 2 ulike måter å kategorisere en nyhetsramme på, tematisk og episodisk, og som resultat av denne analysen viser det seg at det er en klar overvekt av tematiske nyhetsrammer. Denne typen nyhetsrammer har som nevnt mer fokus på å fremstille en sak i lys av et tema, og tar for seg saken mer i dybden i stedet for å kun fokusere på den enkelte situasjonen (Indergaard, 2013), og i dette tilfellet benytter de ulike nyhetsmediene Amnesty International ofte som kilde for å sette lys på situasjonen rundt situasjonen for migrantarbeidere og LHBTQ+ personer.

Offer rammen var den eneste rammen som ble dekket av samtlige av det utvalgte nyhetsmediene, og den fokuserte hovedsakelig på utnyttelsen av migrantarbeidere og mangel på rettigheter og arbeidslivsreformer for dem i Qatar. Blant annet dekket mediene migrantarbeidernes arbeidsvilkår, hvor de ble utsatt for umenneskelige arbeidsforhold som innebar jobbing midt på dagen når sola står på som mest, så og si uten pauser. I tillegg ble det fokusert en del på manglende rettigheter for disse arbeiderne, spesielt med tanke på at arbeidsgiver har så stor makt over dem, med tanke på at det er mulig for dem å både holde igjen pass og lønn over lengre tid, i tillegg til at de er avhengig av arbeidsgiver for å bytte jobb. Som nevnt var også mangelen på arbeidslivsreformer i fokus under offer rammen, hvor Al Jazeera Engelsk viste seg å være det nyhetsmediet som dekket det i aller størst grad. Det var en blanding av ulike vinklinger i forhold til dette temaet hos Al Jazeera Engelsk, da det ble gjort funn av saker som både omhandlet at det var manglende arbeidslivsreformer, i tillegg til saker hvor Qatar slo tilbake mot vesten og mente vesten hadde en svertekampanje mot dem som ingen annen vertsnasjon noen gang hadde vært offer for. Likevel ble offer rammen brukt på å sette lys på situasjonen rundt migrantarbeidere i landet, og samtlige av nyhetsmediene brukte Amnesty International for å belyse dette.

Under menneskerettighetsrammen retter både NRK og BBC søkelyset på situasjonen rundt LHBTQ+ personer og deres rettigheter i Qatar, mens det ikke ble gjort noen funn hos Al Jazeera Engelsk som omhandlet dette temaet. Av de utvalgte nyhetsmediene var det NRK som dekket dette klart mest, hvor fokus i stor grad var på hvor straffbart det er å være homofil i Qatar, og det ble ofte brukt tall og uttalelser fra Amnesty International for å poengtere hvordan situasjonen er for LHBTQ+ personer i landet og hva slags straffer de kan møtes med.

Så, for å besvare problemstillingen til oppgaven, hvordan brukes Amnesty som kilde i saker om VM i Qatar der sportsvasking er en tolkningsramme? Amnesty International er som nevnt en organisasjon som setter søkelys på menneskerettigheter og menneskerettighetsbrudd, og i forbindelse med fotball VM i Qatar har de avdekket blant annet utnyttelse av migrantarbeidere og diskriminering av LHBTQ+ personer. Begrepet om sportsvasking kommer inn i bildet her da det går ut på å vaske et lands negative omdømme ved å bruke sport, slik at landet blir forbundet med dette, og fokus flyttes bort fra det negative, som i dette tilfellet er brudd på menneskerettigheter. Amnesty International har gitt ut utallige rapporter som avdekker disse problemene i Qatar, og nyhetsmedier som NRK, BBC og

Al Jazeera Engelsk har alle tatt i bruk Amnesty International som kilde på en eller annen måte. I lys av dette kan man si at Amnesty brukes som kilde i saker om VM i Qatar der sportsvasking er en tolkningsramme, ved at de utvalgte nyhetsmediene bruker deres rapporter og uttalelser for å rette søkelys mot et mesterskap som er et resultat av sportsvasking i aller høyeste grad. Ved hjelp av dette har Amnesty International bidratt til å legge press på Qatarske myndigheter, spesielt med tanke på innføring av arbeidslivsreformer for migrantarbeidere, i tillegg til at de har gjort publikum bevisste på situasjonen, som har ført til en rekke markeringer og handlinger som forsøker å sette lys på problemene.

7.0 REFERANSELISTE

Amnesty International. 2023. Sportsvasking: VM i Qatar. 28. februar 2023.

<https://amnesty.no/sportsvasking-vm-i-qatar>.

Coakley, Jay., Pike, Elizabeth. 2014. *Sports, politics & globalization*. I Sports in Society. United Kingdom. McGraw-Hill Education.

Fordal, Jon Annar. 2022. «NRK si historie». NRK, 17. oktober, 2022.

<https://www.nrk.no/organisasjon/nrk-si-historie-1.6589747>.

Fruh, Kyle., Archer, Alfred., Wojtowicz, Jake. 2022. “Sportswashing: Complicity and Corruption”. 17(1), 101-118. Routledge. <https://doi.org/10.1080/17511321.2022.2107697>.

Gamlem, Magnus. 2022. “Dansk journalist stoppet på direkten i Qatar – truet med å ødelegge kameraet». NRK, 16. november, 2022. https://www.nrk.no/sport/her-stoppes-den-danske-journalisten-i-qatar-_truet-med-a-odelegge-kameraet-1.16181407.

Indergaard, Eirik Yohan. 2013. «Rammene i Nyhetene: En triangulering av kvantitativ- og kvalitativ studie av nyhetsrammene på forsiden i Aftenposten, VG og Adresseavisen, i forbindelse med terrorangrepet 22. juli 2011». Masteroppgave, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet.

Iyer, Shravan Regret., Pavlik, John., Jin, S. Venus. 2022. “Leveraging virtual reality (VR) for sports public relations and sports journalism: Qualitative analyses of VR content productions for ‘Russia 2018’ and ‘Qatar 2022’ FIFA World Cups”. 26(4), 315-407. Routledge.

<https://doi.org/10.1080/14775085.2022.2097942>.

Kitzinger, Jenny. 2007. *Framing and Frame Analysis*. I Devereux, Eoin. (Red). Media Studies: Key Issues and Debates. London: Sage.

NRK. 2022. «Canada til sitt første VM på 36 år». Oppdatert 28. mars, 2022.

<https://www.nrk.no/sport/canada-til-sitt-forste-vm-pa-36-ar-1.15910240>.

NRK. 2023. «Vedtekter og NRK-plakaten». Oppdatert 27. januar, 2023.

<https://info.nrk.no/vedtekter/?/13v4rkr9ty8>.

Næss, Hans Erik. 2019. *Idrettsorganisasjoner og global politikk*. I Sæther, Stig Arve. (Red). *Idrettsvitenskap: Perspektiver og praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.

Qatar2022. Lusail Stadium 360° Experience: Qatar 2022. Video. 15. desember 2018.

<https://www.youtube.com/watch?v=tWYC0BZDCAA>.

Samuel-Azran, Tal., Assaf, Inbal., Salem, Annie., Wahabe, Loreen., Halabi, Nadine. 2016. “Is there a Qatari–Al-Jazeera nexus? Coverage of the 2022 FIFA World Cup controversy by Al-Jazeera versus Sky News, CNNI and ITV”. 12(3), 195-209. SAGE Journals.

<https://doi.org/10.1177/1742766516676208>.

Semetko, Holli A., Valkenburg, Patti M. 2000. «Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News”. 50(2), 3-190. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2000.tb02843.x>.

Smallens, Yasemin. 2021. «LGBT Qataris Call Foul Ahead of 2022 World Cup». Human Rights Watch. 24. november, 2021. <https://www.hrw.org/news/2021/11/24/lgbt-qataris-call-foul-ahead-2022-world-cup>.

Strøm, Ole Kristian., Kristiansen, Anders K. 2022. «Nye detaljer om det skitne spillet». VG, 12. november, 2022. <https://www.vg.no/sport/fotball/i/onnnv7/nye-detaljer-om-det-skitne-spillet>.

Søyland, Håvard Starnes. 2020. “Qatar’s sports strategy: A case of sports diplomacy or sportswashing?”. Masteroppgave. University institute of Lisbon.

Søyland, Håvard Starnes., og Moriconi, Marcelo. 2022. «Qatar's multi-actors sports strategy: Diplomacy, critics and legitimisation». 25(4), 354-374. Lisboa: SAGE Journals.
<https://doi.org/10.1177/22338659221120065>.

UK Parliament. 2023. "House of Lords Library". Oppdatert 7. Desember, 2022.
<https://lordslibrary.parliament.uk/future-funding-of-the-bbc-lords-committee-report/>.

